

2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ

DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.05>

УДК 338.242.4.025.12:332.142.2(450.7)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ДЕРЖАВНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ВІДСТАЛОСТІ РЕГІОНІВ ПІВДНЯ ІТАЛІЇ

Петро Вікторович Красноп'яров¹

У статті розглядається проблема економічно відсталих регіонів Італії – регіонів південної Італії. Надається статистичний матеріал та проводиться дослідження заходів державного регулювання та державної економічної політики в Італії з метою подолання соціально-економічної відсталості регіонів південної Італії. Робляться висновки щодо ефективних заходів за допомогою яких уряд Італії зміг подолати багато негативних наслідків для економіки країни, а також робиться висновок про те, що досвід Італії у подоланні економічної відсталості регіонів південної Італії може бути корисний для багатьох інших країн світу. На підставі великого статистичного матеріалу, у статті наведені таблиці і робиться аналіз успіхів і невдач державного регулювання економіки в Італії з метою подолання соціально-економічної відсталості південної Італії. У висновках до статті автор дає характеристику моделі державного регулювання економіки в Італії та ролі державного регулювання у цій країні з метою подолання соціально-економічної відсталості регіонів півдня Італії, і дає рекомендації, як досвід Італії може бути корисним для інших країн світу.

Ключові слова: економіка Італії, економічно відсталі регіони, південна Італія, державне регулювання економіки, державна економічна політика.

Постановка проблеми. Проблема нерівномірності у розвитку різних регіонів в межах однієї країни, та подолання економічної відсталості депресивних та недостатньо розвинених регіонів є важливою для урядів багатьох країн світу (насамперед, тих країн у яких спостерігається дисбаланс та нерівномірність у розвитку різних регіонів країни). У якості прикладів можна навести: проблеми більш відсталих центральних та західних регіонів у Китаї (Тибет, Сіцзян-Уйгурський Автономний Округ), проблеми більш відсталих регіонів у Великій Британії (Уельс, Північна Ірландія), проблеми дисбалансу у економічному рівні між Західною та Східною частинами у Німеччині.

У різних країнах цю проблему вирішують різними шляхами. На погляд автору, випадок відсталих південних регіонів Італії, державна економічна політика та заходи державного регулювання з метою подолання їх відсталості (у порівнянні з більш розвиненими північними регіонами країни) уявляє собою великий науковий інтерес.

Аналіз, вивчення досвіду економічної політики у різних країнах світу, антикризового державного економічного регулювання, антикризових заходів та винесення наукових висновків з наданням конкретних еко-

номічних порад, – є важливим науковим та практичним питанням. У даній статті ми проаналізуємо як розвивалась економіка регіонів південної Італії, та які заходи застосовував уряд Італії для подолання економічної та соціальної відсталості регіонів півдня Італії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам нерівномірності розвитку різних регіонів у країнах з розвинутою економікою слід визначити статтю «Розриви, що збільшуються: регіональна нерівність у країнах з розвинутою економікою» авторів Джона Блудорна, Вейчен Ляня, Наталі Новти та Янника Тимера [1].

Що стосується специфіці саме економіки Італії, то слід згадати такі публікації, як оглядова стаття під назвою «Економіка Італії» автора Животовьської Ірини Георгіївни [2].

Серед саме італійських публікацій слід згадати такі праці, як: «Регіональний продукт регіонів і розрив між північчю і півднем в Італії (1861–2004)» (Il prodotto delle regioni e il divario Nord-Sud in Italia (1861–2004)) авторів Вітторіо Даніеле (Vittorio Daniele) та Паоло Маланіма (Paolo Malanima) [3], а також статтю саме цих авторів під назвою «Поділ північ-південь в Італії 1861–2011» (Il divario nord-sud

¹ Красноп'яров Петро Вікторович, аспірант кафедри економіки та права Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», e-mail: peterkrasn2017@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4577-1565>

in italia 1861–2011) [4] опубліковану у 2011 році. Також, слід згадати статтю Джованні Федеріко, Алессандро Нуволарі та Мікеланджело Васта «Витоки італійського регіонального розколу: докази з рівня реальної заробітної плати у період 1861–1913» [5], опубліковану у 2019 році. Ще треба згадати публікацію Емануеле Фелісе (Emanuele Felice) під назвою «Південь між історією та публікаціями. Відповідь Даніелю-Маланімі» (“Il Mezzogiorno fra storia e pubblicistica. Una replica a Daniele-Malanima”) [6] та публікацію Емануеле Фелісе та Мікеланджело Васта «Пасивна модернізація? Новий індекс людського розвитку та його компонент в регіонах Італії (1871–2007)» [7]. Ще згадаємо публікацію італійського вченого Джузеппе Травальїні «Південь та Італія. Продуктивність, накопичення та територіальний розрив» [8].

Також треба звернути увагу на публікацію 2021 року Лоет Лейдесдорф (Loet Leydesdorff) з університету Амстердаму «Регіони, Інновації та Розділ між Північчю та Півднем в Італії» [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Державні програми розвитку економічно відсталих регіонів у різних країнах світу уявляють собою велику наукову цінність та інтерес, оскільки, по-перше, проблема все ще не дуже добре вивчена світовою економічною наукою, а по-друге, проблема має широке практичне значення для багатьох країн світу (Китай з проблемами економічно відсталих центральних та західних регіонів (Тибет, Сіцзян-Уйгурський Автономний Округ), Велика Британія (Уельс, Північна Ірландія), Німеччина (менш економічно розвинуті східні землі країни), південна Італія і т.д.

Слід відзначити, що досвід саме Італії уявляє собою науковий інтерес, оскільки проблеми соціально-економічної відсталості регіонів південної Італії в цій країні мають давню історію, та італійські уряди докладали зусиль з подолання економічних проблем південної Італії щонайменше протягом останніх 100 років.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз заходів державного регулювання економіки регіонів півдня Італії з метою подолання їх економічної та соціальної відсталості. Дослідження шляхів та механізмів державного регулювання економіки економічно відсталих регіонів Італії, з метою зробити висновки – які шляхи, методи державного регулювання в Італії стали найбільш ефективними – та надати практичні поради для економіки України та інших країн світу, оскільки проблема державного регулювання та державних заходів щодо подолання відсталих та депресивних регіонів – є актуальною для багатьох країн світу.

Дослідження шляхів та механізмів державного регулювання економіки та програм соціально-економічного розвитку відсталих регіонів у різних країнах світу, з метою зробити висновки – які шляхи, методи державного регулювання, в різних країнах світу, стали найбільш ефективними – є важливим питанням для економічної науки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів.

Специфіка Південної Італії

Південна Італія (італ. *Mezzogiorno* – **Полудень**) – один з економіко-географічних макрорегіонів Італії, який різко відрізняється від Північної Італії нижчим рівнем урбанізації, індустріалізації, економіко-соціального розвитку. Також Південна Італія має відмінності в демографічному, етнографічному й культурно-мовному плані. Південна Італія багато в чому продовжує уособлювати проблеми, пов'язані з розривом у економічному розвитку, який виник у 19–20 століттях між розвиненішими помірними і відсталішими тропічними широтами, навіть у межах однієї держави. Втім, Північну Італію від Південної відділяє свого роду буферна зона – цілий ряд регіонів змішаного і перехідного розвитку, що носить назву Центральна Італія.

Традиційно до складу Південної Італії географічно включають південну половину Апеннінського півострова, а історично, політично й економічно – землі колишнього королівства обох Сицилій: Базиликата, Кампанія, Калабрія, Апулія, Сицилія, Молізе, Абрुццо.

Ще два регіони – острів Сардинія, який раніше належав сім'ї Савойя, а також південну частину Лаціо також можна включити до складу Півдня Італії за географічним і культурними параметрами, хоча і з деякими застереженнями. При ліберальнішому трактуванні, багато регіонів центральної Італії, особливо сільські, багато в чому схожі з Південною Італією. Більше того, Південь Італії з його типово середземноморською культурою багато в чому визначає ідентичність усієї країни та її образ, а також стереотипи у світі [10].

Як якісно так і кількісно, соціально-економічне відставання Південної Італії відрізняє її від будь-якого іншого регіону Західної Європи. Південна Італія («Mezzogiorno», як її називають в Італії), займає більш ніж 40% території Італії та приблизно 35% населення країни [11].

У цьому регіоні протягом тривалого часу спостерігаються багато ознак соціально-економічної відсталості: низький дохід на душу населення, високе безробіття, високий рівень неповної зайнятості, та, до недавнього часу, масова еміграція. «Південну проблему» Італії можна частково пояснити природними недоліками, такими як бідність ґрунтів, нестача води, нестача природних ресурсів та географічна віддаленість від ключових ринків Європи.

Навіть до об'єднання Італії у 1870 році існувала нерівномірність у рівні розвитку Півночі та Півдня Італії. Це частково пояснювалось географічними недоліками південної Італії, та частково було результатом переваги феодальної системи, яка лишала Королівство Неаполя як інвестицій, так й системи управління необхідних для економічного зростання. Об'єднання Італії не вирішило проблем економічно відсталого півдня. Фінансова політика нового уряду об'єднаної Італії була особливо шкідлива для Півдня. Податки на землю зупинили розвиток сільського господарства та місцева

промисловість була зруйнована відносно ліберальною тарифною політикою [12].

Специфічні умови розвитку Південної Італії призвели до формування у ній своєрідного архаїчного та малорухомого так званого «традиціоналістського суспільства, в якому збереглися і застигли нашарування минулих епох. На Півночі капіталістичні відносини у промисловості та сільському господарстві почали затверджуватись ще до об'єднання Італії (1870 р.). На Півдні ж напівфеодальна система відносин і специфічний характер суспільства, що склалося, перешкоджали розвитку капіталізму. Незавершеність буржуазної революції в Італії сприяла закріпленню диспропорції між рівнем соціально-економічного та політичного розвитку Півночі та Півдня. Після об'єднання Південь залишався оплотом великих поміщиків-латифундистів. Політика правлячих кіл Італії сприяла перетворенню Півдня у внутрішню колонію капіталістичної Півночі з властивими їй відсталими формами землеробства та земельних відносин, жорстокою експлуатацією селянства, хронічним безробіттям, із значними пережитками минулих формацій у соціальній структурі, побуті. Зокрема, у регіонах Півдня Італії гостро та хронічно постає проблема мафії. Аграрне перенаселення, злидні селянських мас породжували систематичну масову еміграцію південно-італійського населення.

У перші десятиліття існування нового Королівства Італія, відсутність необхідних земельних реформ, важкі податки та низку інших економічних причин, що існували на Півдні, поряд з усуненням протекціоністських тарифів на сільськогосподарську продукцію, запроваджені для того, щоб стимулювати зростання промисловості у Північній Італії, робило ситуацію практично нестерпною для багатьох дрібних фермерів, дрібного бізнесу та землевласників. Багато хто просто вважав за краще іммігрувати, замість того, щоб спробувати виправити важку ситуацію, особливо в період 1892–1921 рр. [13, с. 209–210]. На додаток до цього сплеск розбою та мафії став причиною широкого поширення насильства, корупції та відсутності законності. Прем'єр-міністр Джованні Джіолітті одного разу заявив, що існували такі місця «де закон не діяв взагалі» [14, с. 199].

Наведемо деякі конкретні статистичні показники у таблиці 1.

Рисунок 1 – Географічне визначення Південної Італії

Як можна побачити з цих даних, майже усі регіони півдня Італії мають загальний економічний рівень (показник ВВП на душу населення), – нижчий ніж середній показник по Італії (рівень коливається від 60,21% (Калабрія) до 74,05% у Базиликаті (якщо середній рівень по Італії приймаємо за 100%).

Розглянемо хронологію та сьогодення стану проблеми вирішення економічної відсталості південної Італії, як з боку урядів Італії так й ЄС.

Заходи державного регулювання для подолання економічної відсталості регіонів Півдня Італії

«Casa per il Mezzogiorno» («Фонд розвитку Півдня»)

Як уряди Італії так й керівництво Європейського Союзу докладали зусиль щодо подолання соціально-економічної відсталості південної Італії. Багато з програм подолання відсталості півдня Італії були не досить успішними, а деякі програми – більш успішними.

Багато з цих програм передбачали грошове фінансування, фінансові дотації з метою подолання соціально-економічної відсталості та бідності південної Італії. Деколи така політика характеризується, як «структурна політика». Ця структурна політика італійського уряду отримала назву «Casa per il Mezzogiorno»

Таблиця 1 – Регіони півдня Італії за показником ВВП на душу населення у відношенні до середнього показника по Італії (=100%) у евро, 2017 рік

Італія в цілому	28,900	100%
Базиликата (Basilicata)	21,400	74.05%
Сардінія (Sardinia)	20,900	72.32%
Молізе (Molise)	20,100	69.55
Апулія (Apulia)	18,700	64.71%
Кампанія (Campania)	18,500	64.01%
Сицилія (Sicilia)	17,700	61.25%
Калабрія (Calabria)	17,400	60.21%

Джерело: [15]

(«Фонд розвитку Півдня»). «Фонд розвитку Півдня» – це була основна програма урядів Італії, яка використовувалась після Другої Світової війни, з метою подолання соціально-економічної відсталості південної Італії [16, с. 310].

Спочатку, більшість розпоряджень та фінансування програми йшло з боку «Світового Банку», який в основному керувався Сполученими Штатами. Ця програма передбачала розробку та реалізацію проектів громадських робіт, координацію їх з урядовими установами, а також залучення інвестицій приватного капіталу з усієї країни [17, с. 45].

Також, метою «Фонду розвитку Півдня» було заохочення приватних інвестицій з метою зниження фінансування з боку національного уряду, що могло потім застосовуватись у довгостроковій перспективі.

Протягом часу програма «Фонду розвитку Півдня» розширювалась та оновлювалась, оскільки національний уряд Італії приймав більшу участь у цій структурній політиці.

На першому етапі програми увага була приділена головним чином створенню інфраструктури – шосейних доріг, ЛЕП, газопроводів, гребель та водосховищ для водопостачання та зрошення. Особливо велику роль зіграла знаменита «автострада Сонця», яка була продовжена від Неаполя до південного краю Апеннінського півострова. Було проведено земельну реформу, в ході якої було створено 120 тисяч нових дрібних господарств, і через «стратегію полюса зростання» близько 60% усіх урядових інвестицій Італії йшло до регіонів Півдня, таким чином стимулюючи економіку цих регіонів, через залучення нових капіталів, місцевого сільгоспвиробництва, та створення нових робочих місць.

Є багато думок з приводу програми «Фонду розвитку Півдня». Маріо Б. Міньюне вважає, що ця програма взагалі була успішною, тому що ця структурна програма виправила економічні та соціальні нерівності через відповідне фінансування з боку громадського та приватного сектору. Ствердження Міньюне посиляється на капітал, який щорічно спрямовувався на південь Італії за програмою «Фонду розвитку Півдня», починаючи з 1950х до того як вона була скасована у 1992 році. Міньюне стверджує: «Це було турботою державою забезпечити їх добрими автодорогами, телекомунікаціями, дослідницькими центрами і таке інше, а потім сподіватися, що нові види промисловості виникнуть самі собою» [18, с. 134].

В основному, структурна політика у рамках програми «Фонду розвитку Півдня» передбачала, що у південній Італії буде наладжена інфраструктура (якої не вистачало), і це потім притягне за собою інші галузі промисловості. Передбачалось, що частина виробництв буде переміщена з півночі на південь, а також буде розвиток місцевих виробництв на півдні Італії. Італійський уряд мав виділити кошти, які б послужили у якості каталізатора, а регіональні та місцеві влади повинні були виконати решту роботи. Така структурна

політика була чудовою ідеєю італійського уряду, але недооцінювали труднощі, які виникли, особливо протягом останніх років дії цієї програми. Італійський уряд робив все від нього залежне, а інша частина роботи повинна була робитися регіональними владами, політиками та населенням регіонів півдня Італії. Проте, саме ці актори не змогли зробити проект програми «Фонду розвитку Півдня» (“Casa per il Mezzogiorno”) успішною структурною політикою, через розповсюджену дезорганізацію, корупцію, злочинність, та загальну недбайливість. Частково несе відповідальність й центральний уряд Італії. Вони повинні були запровадити заходи щодо контролю над відповідним використанням коштів, які виділялись за програмою для розвитку південної Італії.

Слід зазначити, що остаточних цілей цієї державної політики соціально-економічного розвитку не було досягнуто, оскільки у результаті регіони Південної Італії стали сильно залежні від державних субсидій і програм розвитку, будучи неспроможні забезпечити економічне зростання самостійно.

Структурні програми Європейського Союзу

Європейський Союз це структура яка провадила структурні реформи, основані на його власному інтересі, як над-урядової організації. Європейський Союз проводив ці реформи у рамках двох комітетів: Європейський Фонд Регіонального Розвитку та Європейський Соціальний Фонд.

Програма італійського уряду «Фонд розвитку Півдня» (“Casa per il Mezzogiorno”) виявилась слабкою та лишилась у фінансовому безладі. Перша програма, яка була пов’язана з Європейськими структурними фондами – Європейський Фонд Регіонального Розвитку. Європейський Фонд Регіонального Розвитку фінансує інвестиції, особливо пов’язані зі створенням або вдосконаленням нових робочих місць, інфраструктурними проектами, освітою та підвищенням кваліфікації, науково-технічні розробки, та екологічні проекти [19, с. 114].

Ця програма охоплює фінансування структурних потреб для багатьох країн, що розвиваються, а також для деяких розвинених країн у Європейському Союзі. Країна Італія і є саме такою розвинутою країною у Європейському Союзі, яка отримує структурні фонди.

Друга програма, яка пов’язана з європейськими структурними фондами – це Європейський Соціальний Фонд. Європейський Соціальний Фонд надає допомогу довгостроковим та молодим безробітним, надає можливості у галузі сільського господарства та рибальства. Ці дві програми утворюють більшість структурних програм, які впроваджуються ЄС, та контролюють більшість структурної політики в Італії, яку раніше проводив національний уряд країни. Вважалось, що валютні фонди ЄС повинні були принести динамічні покращення у Південній Італії. Але насправді виявилось, що це не зовсім так. Регіональні та місцеві уряди продовжували нераціональне вживання коштів, що призводило до стримування економічного розвитку.

Це стає причиною того, що Південна Італія ще більше страждає від економічної відсталості та бідності [20].

В цілому, структурна політика ЄС через надання фінансування має такі ж самі проблеми, як й політика, яку застосовував національний уряд Італії: структурна політика як національного уряду Італії, так й ЄС – це ідеальні рішення лише в тому разі, якщо регіональні та місцеві влади використовують кошти доцільно (але в реальності це не так). Знову ж таки, структурна політика через надання фінансування хитається від невідповідальності регіональних та місцевих влад у південній Італії. Треба розробити заходи щодо протидії корупції та зловживанням з боку регіональних та місцевих влад у південній Італії, щоб така структурна політика ЄС мала позитивний ефект.

Нові шляхи вирішення проблем

Різноманітні шляхи вирішення проблем соціально-економічної відсталості регіонів півдня Італії повинні бути застосовані. Важливо, щоб вирішення проблем йшло відповідною швидкістю. Тоді покращення у південній Італії стануть помітними у вигляді нової та кращої інфраструктури, збільшенні промислових підприємств, вищий рівень зайнятості, нищий рівень корупції. Наведемо деякі конкретні шляхи вирішення проблем Південної Італії, які пропонуються:

– *Покращення інфраструктури.* Протягом десятиліть цей захід гальмувався через недостатній контроль з боку центрального уряду, безгосподарність на громадських роботах, у той час, як географічні перешкоди не були повністю вирішені. Багато з цих проектів були досліджені науковцями. Зокрема, Холіс Б. Ченері (Hollis B. Chenery) відзначає: «Південна Італія уявляє собою великий інтерес, тому що там італійський уряд намагався провести теоретично привабливу процедуру розвитку внутрішньої економіки через величезну кількість громадських робіт, у той же час залишаючи прямі інвестиції у виробництві споживчих товарів на приватних осіб» [21, с. 515]. Національному уряду Італії також потрібно більше втручання у справи регіональних та місцевих влад, якщо воно планує використовувати приватні компанії для покращення інфраструктури у Південній Італії. Географічні перешкоди південної Італії з часом втрачають значення, але багато ще треба зробити.

– *Просування індустріалізації.* Економічні фактори також ускладнюють вирішення проблеми недорозвиненості та бідності у Південній Італії. Мешканці Південної Італії обтяжені нестачею промислових підприємств та видів бізнесу, що є причиною традиційно високого рівня безробіття у цьому регіоні. Економічні фактори напряму пов'язані із географічними факторами, тому що промисловим виробництвам потрібні природні ресурси, для виробництва продукції. Виробництвам потрібна відповідна інфраструктура, щоб був сенс переносити виробництво з північних регіонів Італії у південні.

Які заходи можна впровадити, щоб захопити розміщення нових виробництв у південній Італії? Такі

ініціативи будуть досить привабливими, якщо будуть вирішені проблеми географічних перешкод південної Італії. Наприклад, покращити якість дорожнього будівництва, або урізноманітнити постачу водних ресурсів від узбережжя у внутрішні райони.

Усунення корупції та злочинності. Хоча й Італія належить до розвинених країн світу, країна все ще отримує значне фінансування та дотації за програмами структурного розвитку ЄС. Ці програми фінансування працювали не досить ефективно через розповсюджену корупцію на національному, регіональному та місцевому рівні. Антоніо Вітті обговорює цю проблему у своїй статті: «Щоб ускладнити цю проблему, щорічний доклад 1996 року Агенції Розвитку Півдня (SVIMEZ) розповів про ще одну складність: організовану злочинність, яка як паразит ховається на півдні, та робить «*Mezzogiorno*» регіоном підвищеного економічного ризику для так званих «структурних фондів», які надаються Об'єднаною Європою створити здорову та конкурентно спроможну промислову матрицю» [22].

Організована злочинність напряму пов'язана з внутрішньою політичною корупцією, і це утворює ще одну перешкоду у відношенні структурного розвитку південної Італії. За даними на 2017 рік, близько 80% приватних бізнесів у сицилійських містах Катанія та Палермо виплачували «гроші за кришування». Міністерство внутрішніх справ Італії заявило, що організована злочинність має щорічний річний прибуток близько 13 мільярдів євро [23].

Підвищення якості освіти. Зусилля з боку уряду для покращення якості освіти необхідні, тому що якість та кваліфікація робочої сили буде служити привабливим фактором як для внутрішніх так й для зовнішніх інвесторів з метою розміщування інвестиції у південній Італії. Крім того, кожне більш освічене покоління буде руйнувати архаїчні соціальні традиції південної Італії. Необхідно збільшувати фінансування системи освіти, як середньої так й вищої з боку італійського уряду та ЄС, з метою порушити ці соціальні традиції, які викликають бідність, а також з метою покращити соціальну інтеграцію.

Висновки. Таким чином, можна зробити підсумок, що:

1) Географічні перешкоди південної Італії можна подолати за допомогою суспільних видів робіт, розвитку інфраструктури, за умови фінансування з боку італійського національного уряду та ЄС. Це допоможе створити нові робочі місця, оскільки уряд буде надавати працю місцевим робітникам південної Італії. Також, таким чином можна побудувати базис для більш широкої індустріалізації регіону.

2) Через покращення системи освіти – більша кількість кваліфікованих працівників у південній Італії може спонукати переносити більшу кількість виробництв в регіоні південної Італії. Також, більш кваліфіковані працівники можуть почати створювати нові види бізнесів (наприклад, у IT-сфері, у будівництві, у розвитку інфраструктури), та це призведе до зростання доходів домогосподарств у регіоні.

3) Потрібна стабільна державна політика у галузі структурної та податкової політики, боротьба з корупцією та організованою злочинністю (мафією).

4) Центральний уряд і уряди південних регіонів повинні удосконалити політику залучення прямих іноземних інвестицій, інвестуючи, наприклад, у створення нових корпорацій для Південної Італії та її регіонів, можливо, на основі досвіду інших країн і регіонів Європи.

5) На рівні центрального уряду довгострокова стратегія розвитку має бути спрямована на позиціонування макрорегіону як привабливого макрорегіону по відношенню до його унікальних властивостей, таких як географічна центральність у Середземному морі, та туристична привабливість: природний ландшафт, історична, мистецька та культурна спадщина, – з метою розвитку туризму у регіоні.

6) Частиною стратегії на рівні центрального уряду можуть бути не лише звичайні інструменти, такі як реклама, але й проведення відомих міжнародних заходів, які можуть підвищити імідж Південної Італії в

глобальному масштабі, як сталося у випадку Мілана з EXPO 2015.

7) На рівні регіонального та місцевого урядів кожен південний регіон повинен краще визначити свою власну «модель привабливості»: тобто своє специфічне поєднання територіальних, матеріальних і нематеріальних активів, якості та фактори розташування, які роблять його позитивним, унікальним, привабливим (в тому числі інвестиційно привабливим), зміцнюючи його репутацію.

Проблема економічно відсталих та депресивних регіонів існує не лише в одній тільки Італії. Ця проблема властива, у різних проявах, та у різному ступню суворості, також для ряду інших країн. Нажаль, неадекватні заходи, не досить вірна соціально-економічна політика та шляхи вирішення проблеми у минулому, призвели до того, що проблема існує й сьогодні. Заходи державного регулювання з метою подолання відсталості регіонів Південної Італії, що вживаються урядами Італії, становлять інтерес з наукової та практичної точки зору. Деякі заходи можуть бути також застосовані в інших країнах з проблемами відсталих регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Д. Блудорн, В. Лян, Н. Новта, Т. Янник. Увеличивающиеся разрывы: региональное неравенство в странах с развитой экономикой. IMF blog, 2019. URL: <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2019/10/08/blog-widening-gaps-regional-inequality-within-advanced-economies> (дата звернення: 1.10.2022).
2. Животовская И. Г. Экономика Италии (Обзор). *Современная Италия*. 2004. № 1. С. 25–40.
3. Daniele V., Malanima P. Il prodotto delle regioni e il divario Nord-Sud in Italia (1861–2004). *Rivista di Politica Economica*. 2007. № 97. P. 267–316.
4. Daniele V., Paolo M. Il divario Nord-Sud in Italia 1861- 2011. *Rivista economica del Mezzogiorno*. 2011. № 4. P.1129–1132.
5. Federico G., Nuvolari A., Vasta M. The Origins of the Italian Regional Divide: Evidence from Real Wages, 1861–1913. *The Journal of Economic History*. 2019. № 79. P. 63–98.
6. Felice E. Il Mezzogiorno fra storia e pubblicistica. Una replica a Daniele-Malanima. *Rivista di Storia Economica*. 2014. № 32 (2). P. 197–242.
7. Felice E., Vasta M. Passive modernization? The new human development index and its component in Italy's regions (1871-2007). *European Review of Economic History*. 2015. № 19. P. 44–66.
8. Travaglini G. Mezzogiorno e Italia. Produttività, accumulazione e divario territoriale. *Mezzogiorno una questione nazionale / G. Altieri (Curatore), E. Glossi (Curatore)*. Roma, 2010. P. 39–96.
9. Leydesdorff L. Regions, Innovations, and the North–South Divide in Italy. *The Evolutionary Dynamics of Discursive Knowledge / Loet Leydesdorff*. University of Amsterdam, 2021. P. 115–134.
10. Південна Італія. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D0%B2%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%86%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%8F (дата звернення: 30.10.2022).
11. Southern Italy. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Southern_Italy (дата звернення 31.10.2022).
12. Chapman G. Theories of Development and Underdevelopment in Southern Italy. *Development and Change, International Institute of Social Studies*. 1978. Vol. 3. № 9. P. 365–396.
13. Smith, Dennis M. *Modern Italy: A Political History*. University of Michigan Press, 1997. 522 p.
14. List of Italian regions by GDP. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Italian_regions_by_GDP#Per_capita_GDP_by_region (дата звернення: 02.11.2022).
15. Astarita T. *Between Salt Water and Holy Water: A History of Southern Italy*. New York: W. W. Norton & Company, 2005. 352 p.
16. Carello A. N. *The Northern Question: Italy's Participation in the European Economic Community and the Mezzogiorno's Underdevelopment*. Newark: University of Delaware Press, 1989. 213 p.
17. Mignone M. B. *Italy Today: Facing the Challenges of the New Millennium (Studies in Modern European History)*. New York: Peter Lang Inc., International Academic Publishers, 1998. 461 p.
18. Klienman M. *European Welfare State?: European Union Social Policy in Context*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2001. 256 p.
19. Alampi M. *Underdevelopment in Southern Italy: Traditional Setbacks and additional Setbacks and Modern Solutions*. Fisher Digital Publications: web-site. URL: https://fisherpub.sjf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=intlstudies_masters (дата звернення: 06.11.2022)

20. Chenery H. B. Development Policies for Southern Italy. *The Quarterly Journal of Economics*. 1962. Vol. 76. № 4. P. 515–547.
21. Vitti, Antonio. Picone's Tragicomical Dual Life: Revisiting the Southern Question. *Italica*, 2000. Vol. 77. № 2. P. 187–198. DOI: 10.2307/480198.
22. Italy's regional divide – A tale of two economies, *The Economist*, May 16th 2015. URL: <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21651261-north-limps-ahead-south-swoons-tale-two-economies> (дата звернення: 02.11.2022)

REFERENCES:

1. John Bluedorn, Weicheng Lian, Natalija Novta, Yannick Timmer (2019). Uvelichivayushchiesia razryvy: regionalnoye neravenstvo v stranah s razvitoy ekonomikoy. [Widening Gaps: Regional Inequality within Advanced Economies]. Retrieved from: <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2019/10/08/blog-widening-gaps-regional-inequality-within-advanced-economies> [in Russian].
2. Zhivotovskaya I.G. (2004). Ekonomika Italii (Obzor) [The Economy of Italy (Review)]. *Sovremennaya Italiya – Modern Italy*, 1, 25–40. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomika-italii-obzor/viewer> [in Russian].
3. Daniele V., Malanima P. Il prodotto delle regioni e il divario Nord-Sud in Italia (1861-2004). *Rivista di Politica Economica*. 2007. № 97. P. 267–316.
4. Daniele V., Paolo M. (2011) Il divario Nord-Sud in Italia 1861–2011. *Rivista economica del Mezzogiorno*. № 4. P. 1129–1132.
5. Federico G., Nuvolari A., Vasta M. (2019) The Origins of the Italian Regional Divide: Evidence from Real Wages, 1861–1913. *The Journal of Economic History*. № 79. P. 63–98.
6. Felice E. (2004) Il Mezzogiorno fra storia e pubblicistica. Una replica a Daniele-Malanima. *Rivista di Storia Economica*. № 32(2). P. 197–242.
7. Felice E., Vasta M. (2015) Passive modernization? The new human development index and its component in Italy's regions (1871–2007). *European Review of Economic History*. № 19. P. 44–66.
8. Travaglini G. (2010) Mezzogiorno e Italia. Produttività, accumulazione e divario territoriale. *Mezzogiorno una questione nazionale* / G. Altieri (Curatore), E. Glossi (Curatore). Roma. P. 39–96.
9. Leydesdorff L. (2021) Regions, Innovations, and the North–South Divide in Italy. *The Evolutionary Dynamics of Discursive Knowledge* / Loet Leydesdorff. University of Amsterdam. P. 115–134.
10. *Pivdenna Italiya. [Southern Italy]*. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D0%B2%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%86%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%8F [in Ukrainian].
11. Southern Italy. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Southern_Italy (accessed 31.10.2022).
12. Chapman G. (1978) Theories of Development and Underdevelopment in Southern Italy. *Development and Change, International Institute of Social Studies*. Vol. 3. № 9. P. 365–396.
13. Smith, Dennis M. (1997) *Modern Italy: A Political History*. University of Michigan Press, 522 p.
14. List of Italian regions by GDP. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Italian_regions_by_GDP#Per_capita_GDP_by_region (accessed 02.11.2022).
15. Astarita T. (2005) *Between Salt Water and Holy Water: A History of Southern Italy*. New York: W. W. Norton & Company, 352 p.
16. Carello A.N. (1989) *The Northern Question: Italy's Participation in the European Economic Community and the Mezzogiorno's Underdevelopment*. Newark: University of Delaware Press, 213 p.
17. Mignone M.B. (1998) *Italy Today: Facing the Challenges of the New Millennium (Studies in Modern European History)*. New York: Peter Lang Inc., International Academic Publishers, 461 p.
18. Klienman M. (2001) *European Welfare State? : European Union Social Policy in Context*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 256 p.
19. Alampi M. Underdevelopment in Southern Italy: Traditional Setbacks and additional Setbacks and Modern Solutions. Fisher Digital Publications: web-site. Retrieved from: https://fisherpub.sjf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=intl_studies_masters (accessed 06.11.2022).
20. Chenery H.B. (1962) Development Policies for Southern Italy. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 76. № 4. P. 515–547.
21. Vitti, Antonio (2000). Picone's Tragicomical Dual Life: Revisiting the Southern Question. *Italica*. Vol. 77. № 2. P. 187–198. DOI: 10.2307/480198.
22. Italy's regional divide – A tale of two economies, *The Economist*, May 16th 2015. Retrieved from: <https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21651261-north-limps-ahead-south-swoons-tale-two-economies> (accessed 02.11.2022).

STATE REGULATION AND STATE ECONOMIC POLICY
TO OVERCOME THE ECONOMIC BACKWARDNESS
OF THE REGIONS OF SOUTHERN ITALY

Peter V. Krasnopyorov¹

The article is devoted to the analysis of models of state regulation of the economy, and the article examines the problem of economically backward regions of Italy – the regions of southern Italy. The statistics of economic development (GDP and GDP per capita and other major social and economic indicators) in Italy (including the regions of southern Italy) are analyzed and several graphs and tables have been created for the scientific research purposes. Statistical material is provided and a study of measures of state regulation and state economic policy in Italy is carried out in order to overcome the socio-economic backwardness of the regions of southern Italy. According to the researched data, it has been proved that the Italian experience in solving the problem of inequality in economic development of different regions of the country is valuable and represents the scientific interest. The author points out that: despite all the efforts made by the governments of Italy, the regions of Southern Italy still suffer from economic backwardness to a significant extent (compared to the regions of Northern Italy and most countries and regions of Western Europe); the central government of Italy and the local authorities of the southern regions should improve the policy of attracting foreign direct investment, investing, for example, in the creation of new corporations in Southern Italy, possibly based on the experience of other countries and regions in Europe; at the level of the central government, the long-term development strategy should be aimed at positioning of the region as an attractive macro-region in relation to its unique features, such as geographical centrality in the Mediterranean Sea, natural landscape, historical, artistic and cultural heritage, tourist attractions; part of the strategy at the central government level should not only be the usual tools such as advertising, but also the hosting of high-profile international events that can improve the image of Southern Italy at global scale. Conclusions are made regarding the effective measures by which the Italian government was able to overcome many negative consequences for the country's economy, and it is also concluded that Italy's experience in overcoming the economic backwardness of the regions of southern Italy can be useful for many other countries of the world. Based on extensive statistical material, the article presents tables and analyzes the successes and failures of state regulation of the economy in Italy in order to overcome the socio-economic backwardness of southern Italy. In the conclusions to the article, the author describes the model of state regulation of the economy in Italy and the role of state regulation in this country in order to overcome the socio-economic backwardness of the regions of southern Italy, and gives recommendations on how Italy's experience can be useful for other countries of the world. Italy's experience – both positive and negative, can be useful for many countries around the world, including Ukraine, in many respects: the measures of state interventionism in order to overcome the economic and social backwardness of the regions of Southern Italy, taken by the governments of Italy throughout the recent 60-70 years represent the interest from both scientific and practical point of view. Some measures can be applied in other countries around the world, which have similar problems with economic inequality in development of different regions. However, despite all the measures taken by the government of Italy, the regions of Southern Italy still suffer from economic backwardness (compared to the regions of Northern Italy and most of the countries and regions in Western Europe).

Keywords: *the economy of Italy, the economy of southern Italy, backward regions, economic underdevelopment, state regulation of economy, state economic policy.*

JEL Classification: *E69, H10, H50, H54, L50, N14, N44, O52, O10, R12, R58*

Стаття надійшла до редакції 4.10.2022

The article was received October 4, 2022

---

¹ *Peter V. Krasnopyorov, Postgraduate Student of the Department of Economics and Law, Kharkiv University of Humanities “Popular Ukrainian Academy”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4577-1565>*